

Лит.: Жерноклев О. С. Українська соціал-демократія в Галичині. Нарис історії (1899 – 1918) / О. С. Жерноклев. – К.: Основні цінності, 2000. – 168 с.; Кобута Л. Володимир Левинський про ідейні та організаційні витоки української соціал-демократії в Галичині / Л. Кобута // *Сторінки історії. Зб. наук. праць.* – К.: ІВЦ Вид-во «Політехніка», 2005. – Вип. 21. – С. 98-108; Кобута Л. П. Сутність та особливості української соціал-демократії у політичній концепції Володимира Левинського: автореф. дис... канд. політ. наук спец.: 23.00.01 / Л. П. Кобута. – К., 2006. – 20 с. Кобута Л. Ідейні чинники творення національної держави у науково-теоретичній спадщині Володимира Левинського / Л. Кобута // *Україна соборна: Збірник наукових статей.* – К., 2005. – Вип. 2. – Ч.1. – С.175-183; Кобута Л. Проблеми соціального і національного визволення України у творчій спадщині В.Левинського / Л. Кобута // *Держава і право.* – Вип. 31. – 2006. – С. 560-565. Кобута Л. Сутнісні засади української соціал-демократії в політичній спадщині В. Левинського / Л. Кобута // *Політичний менеджмент.* – 2006. – № 3. – С.165–173. Юрченко О. Т. *Всупереч фактам. (Про ідейно-політичне обличчя В. П. Левинського)* / О. Т. Юрченко // *Український історичний журнал.* – 1972. – № 5. – С. 45–47.

Т. Вакулова

Лейпхарт Аренд (англ. *Arend d'Angremond Lijphart*; 17.08 1936, Апелдорн, Нідерланди) – амер. політолог, фахівець із порівн. політ. досліджень, аналізу виборів і електоральних систем, демокр. ін-тів. Отримав ступінь бакалавра у коледжі Principia (штат Іллінойс, США, 1958). Д-р філос. наук Йельс. ун-ту (1963), нині – проф. політ. науки Каліфорн. ун-ту Сан-Дієго. Член Нац. Акад. мистецтв і наук (1989 р. обрання). Президент Амер. асоціації політ. наук (1995-1996). Нагороджений міжнар. наук. премією Ю. Шютте з політ. наук (1997). Почесний д-р ун-ту Лейдена (2001), Королів. ун-ту в Белфасті (2004), Гентського ун-ту (2009).

Основні праці: «Демократія в багатоскладових суспільствах» (1977), «Демократії: типи мажоритарного і консенсусного правління в двадцяти одній країні» (1984), «Електоральні правила та їхні політичні наслідки» (1986), «Виборчі системи і партійні системи: дослідження двадцяти семи демократичних держав, 1945-1990» (1994), «Моделі демократії: форми правління і переваги в тридцяти шести країнах» (1999, 2012).

Л., один з перших, звернув увагу на ту обставину, що світ демократій надзвичайно різноманітний. Виходячи з особливостей ін-

ститут. структури, Л. розрізняє моделі демократії на *мажоритарну* та *консенсусну*. Мажоритарна модель концентрує політ. владу в руках мінімальної більшості, тоді як консенсусна модель намагається розділяти, розсіювати і обмежувати владу різними способами. Відмінності мажоритарної моделі демократії від консенсусної полягають у більшій конкурентності першої та компромісами і торгами в другій. Останні дві ознаки консенсусної демократії дозволяють її назвати – «*договірною демократією*».

Невдалі спроби встановлення демократії в плюральних (гетерогенних) сусп-вах «третього світу» – гол. причина, яка спонукала Л. створити модель демократії для різнорідних сусп-в. На думку вченого, в сусп-вах «третього світу» зазнала поразки не демократія загалом, а її мажоритарна (вестмінстер.) модель. Остання може існувати тільки в гомогенних сусп-вах. Відстоював позицію, що майбутнє саме за консенсусною демократією, позаяк у численних плюралістичних сусп-вах, у яких спільно проживають представники різних етнічних груп, змагальна демократія приносить більше шкоди, ніж користі. Пізніше Л. відійшов від використання поняття «консоціативної» демократії, віддавши перевагу поняттю *консенсусна демократія*, позаяк, з його точки зору, цей тип демократії є універсальним і може бути реалізований і у плюралістичних сусп-вах, і в гомогенних спільнотах.

Основою для функціонування консенсусної демократії є наявність великої коаліції, в якій працюють лідери усіх сегментів плюралістичних сусп-в. Перший, і найбільш суттєвий, метод функціонування консенсусного правління доповнюється трьома проміжними: взаємним вето, пропорційністю та сегментарною автономністю в здійсненні кожним сегментом своїх внутр. справ. Метод функціонування правління за принципом великої коаліції кардинально відрізняється від принципу більшості у вестмінстер. моделі, де меншість має підпорядковуватись більшості, а уряд має формувати та сила, яка перемогла на виборах. В умовах консенсусної демократії меншість має право вето, а місця в уряді розподіляються пропорційно до існуючих у сусп-ві сегментів. Л. пропонує вісім принципів, на яких має ґрунтуватись консенсусна модель: широка уряд. коаліція, двопалатний парламент, багатопартійність, пропорц. виборча система, федералізм і централізація влади, право вето для меншин і гнучка конституція.

Порівняльне вивчення демократій показало, що тип виборчої системи пов'язаний із

розвитком парт. системи країни, з типом існуючої в ній виконавчої влади (однопарт. або коаліційний уряд) і з відносинами між виконавчою владою і законодавчим органом. У країнах, де на виборах діє принцип більшості, швидше за все встановиться двопарт. система, з'являються однопарт. уряди, а домінуюче становище займе виконавча влада щодо законодавчого органу. Особливістю вестмінстерської, або мажоритарної моделі демократії, є концентрація влади в руках більшості. І навпаки, на думку Л., пропорц. представництво швидше асоціюється з багатопарт. системами, коаліційними урядами та співвідношенням виконавчої та законодавчої влади на користь останньої. Цими особливостями характеризується консенсусна модель демократії, яка на противагу правлінню більшості, втілює прагнення до обмеження, розмежування і розподілу влади різними способами.

Л. вважав, що демократизація та ін. характеристики політ. розвитку, зазвичай, розуміються як наслідок об'єднання нації. Визнання важливості нац. інтеграції, як чинника політ. розвитку, інколи призводить до того, що між двома концепціями ставиться знак рівності: політ. розвиток і створення нації. Подібне трактування звужує рамки самого явища розвитку. Л. стверджував, що з цього, не завжди обгрунтованого передбачення, слідують конкретні рекомендації: нац. об'єднання має стати пріоритетною метою і головним завданням для керівників країн, що розвиваються. Проте, ситуації в них можуть суттєво відрізнятися. Зазвичай вважається, що процес нац. буд-ва передбачає викорінення первинної субнаціон. ідентифікації на заміну відданістю нації. Для багатоскладових сусп-в, описаних Л., здійснення цієї вимоги навряд чи буде плідною.

Лит.: Бортников В. Особливості участі громадян в концептуальних моделях демократії / В. Бортников // Політичний менеджмент. – 2007. – № 3. – С. 38-50; Лейпхарт А. Конституционные альтернативы для новых демократий / А. Лейпхарт // Полис. – 1995. – № 5. – С. 136-146; Лейпхарт А. Демократия в многосоставных обществах: сравнительное исследование / А. Лейпхарт. – М.: Аспект-Пресс, 1997. – 287 с.; Лейпхарт А. Мажоритарна та консенсусна моделі демократії / А. Лейпхарт // Демократія: антологія / Упор. О. Проценко, В. Лісовий. – К.: Смолоскип, 2005. – С. 774-802.

В. Лебедюк

Лейтер Брайан (англ. Brian Leiter; 14.01.1963, Нью-Йорк Сіті, США) – амер. наук. ред., критик, скетчер, д-р юриспруд.

(1987) та філос. (1995) Мічиган. ун-ту, Енн-Арбор. Бакалавр філос. Принстон. ун-ту (1984). З 1995 проф. права та філос. у Техас. ун-ті в Остіні. Запрошений проф. Л. чит. курси із філос. права та філос. у таких ун-тах світу: Каліфорн. (1995); ун-т Сан-Дієго (1995); Йельс. (1998-1999); ун-тський коледж Лондона (2001-2006); Чиказ. (2006); ун-т Париж X – Нантер (2010); Оксфорд. (2011-2012). У 2000-2008 був наук. ред. ж-лу «Legal Theory», З 2008 р. й понині – Л. проф. права та дир. «Центру права, філософії і людських вартостей» (Center for Law, Philosophy, and Human Values) Чиказ. ун-ту.

Статтю Л. «Переосмислення правового реалізму та правового позитивізму» (2001) було визнано однією з 10 кращих із філософії у 2001. Вона викликала багато неоднозначних дискусій у наук., правов. і політ. спільнотах. У 2011 Л. включено до списку 23-х видатних проф. права, яких варто почути («The National Jurist»). Засн. інтерактивного рейтингу правових шкіл.

Основні праці: «Навіщо толерувати релігію?» (2013), «Ніщше про мораль» (2002), «Натуралізація юриспруденції: есеї щодо американського правового реалізму та натуралізму у юриспруденції» (2007). Також є наук. ред. кількох книг у вид-вах Кембриджа та Оксфорда.

Сфера інтересів Л.: континент. філософія (Ф. Ніцше, К. Маркс, М. Гайдегер та ін.), юриспруденція, доказове право, соц. та політ. теорія, методологія науки, метафізика, епістемологія, мета-етика, теорії свободи волі.

Л. вважає, що сьогодні філос. дебати точаться у двох площинах: «натуралізм» та «квієтизм», одне з осн. пит. – *яка роль свідомості і волі особи у природі й світі?* Ін. ключові ідеї Л.: переосмислення «натуралістичного повороту» у праві відбулися у дискурсі методолог. натуралістів (М-натуралісти) та субстантивних натуралістів (С-натуралісти), їх спільні висновки спираються на те, що: (1) концептуальний (теорет.) аналіз концепту права має доповнитись соц. інтерпретаціями юрид. феноменів і (2) нормативні теорії судових рішень повинні оновитись емпір. теоріями. Обидві ці тези мають за витoki епістемологію В. В. О. Куайна («Дві догми емпіризму», 1951), щодо неможливості аналізу будь-яких наук. теорій поза їх фоном. Не може бути лише однієї вірної наук. теорії, цілком очевидним є співіснування альтернативних напрямів, що повсякчас проходять перевірку емпірією. Те саме пропонує Л. із сферами права та політики, навмисно не розрізняючи методологію